

Numerul 47. Oradea-mare 24 novembre (6 dec.) 1896. Anul XXXII.

Ese duminica. Abonament pe an 10 fl., pe $\frac{1}{2}$, de an 5 fl., pe trei luni 2 fl. 70 cr. Pentru România pe an 25 lei.

Dr. G. Weigand.

Numele bărbatului, al cărui portret stă în fruntea numărului de azi, e deja cunoscut atât în străinătate, cât și la noi Români. De și încă tânăr, dl. dr. G. Weigand a produs deja atâtea opere mari, încât ori cine se ocupă azi cu filologia romanică, e silit să recurgă la ajutorul studiilor lui aprofundite. Fiecare Român de bună credință e mândru de numele acestui bărbat și ovațiunile ce i se fac când vine pe la noi, sunt binemeritate. Nu prin reclamă seu protecție s'a ridicat dl. dr. Weigand la renumele ce îl are, ci prin muncă și printr'o energie de fier. Dacă feciorul mașinistului de tren pe linia Köln-Minden Johann Weigand, a ajuns până la trepta de docent la universitatea din Lipsca, a putut-o face numai prin rezoluția și firma voință, și prin dorul de știință, care îi dă putere să muncască o muncă grea și continuă, care-i asigură un viitor strălucit.

Gustav Ludvig Weigand s'a născut în 1 februarie 1860 la Duisburg în Prusia renană. De la 1871—76 studiă la gimnasiul din Giessen șase clase gimnasiale. Acasă era înse o familie grea și ne mai putând fi susținut la studiu, trebui să-și câștige singur pâinea de toate zilele. În vîră anului 1876 intră în seminarul pedagogic din Bensheim și după doi ani, absolvându-l cu succes, căpeta un post de învățător la școala medie de fete din Darm-

stadt. În timpul acesta se prepară pentru examenul de stat și după ce avu cei 2 ani de pracă recerți, îl depuse cu succes strălucit. O jumătate de an stătu în acelaș oraș ca învățător la școala de copii. La Paști 1881 fu apoi denumit prin decret profesor la gimnasiul din Mainz. În cei 3 ani ce îi petrecu aici, depuse examenul de maturitate și învăță pe cale privată limba franceză, spaniolă și engleză.

Cu 24 de ani veni la universitatea din Lipsca, unde se inscrie la facultatea filologică. Nesprîginit de nicăiri, trebui să se susțină însuș pînă munca sa la studiu. Ocupă deci un post de institutor la o școală privată din Lipsca și începă să dea ore private. Prin această existență îi era asigurată, ba mai mult, reuși să-și economisască în cei patru ani de studiu peste 1000 de mărci. Ce va să dică acesta într'un oraș mare și-o pôte închipui ori cine. Erau timpuri unde numărul orelor private, ce le da, se suiă la 40—50 pe săptămână. Pe lângă acestea mai trebuia să asculte și la universitate și să se prepare pentru examene. „Prin câte năcasuri avui să trec în acești 4 ani“, îmi dișe odată dl. dr. Weigand, „nu doresc să trecă nici dușmanul meu de mörte. Veniam adeseori acasă după o muncă de 8 ore și în loc să pot odihni, trebuia să iau iarăș cărțile în mână. Dacă am scăpat tefăr peste acest timp, fu, că nici odată nu am neglijat mișcarea. În totă ziua gimnastam și me preumblam. Bani nu risipiam, dar nici odată nu s'a

DR. GUSTAV WEIGAND.

intemplat să-mi trag hrana de la gură". Și într'adevăr numai vênjoșia trupescă și o sănătate de fier putu să reziste muncii celei mari spirituale din acest restimp.

În timpul acesta se dedică tot mai mult studiului limbilor romanice. Și românește înveță puțin de la colegii lui, dl Oprescu și dl Velculescu.

Se apropiă timpul examenului de doctorat. Atunci dl Weigand se decise la un pas hotărîtor în viața sa. Hotărî să întreprindă o călătorie în Balcani pentru ca să studieze dialectul Românilor de acolo. La idea această veni printr'o întemplantare. Între prietenii sei eră și un Bulgar. Acesta îi spuse că muma-sa vorbește o limbă, care se asemănă mult cu limbile romanice. Eră dialectul Românilor din Balcani. Dl Weigand vechu îndată în această limbă un teren bun de exploatat pentru o disertație de doctorat și plecă în anul 1887 în Macedonia cu banii economisiți în cei trei ani de studiu. Aici stătù 3 luni și studiă dialectul Românilor, cari locuiesc pe Olimp.

„Această călătorie a fost pentru mine ca o loterie“, îmi dișe dl dr. Weigand. „Aveam peste 1000 de mărci economisite cu greu și am pus suma întrégă în joc. Șcieam că există numai doue alternative; séu nu-mi reușește planul și atunci am pierdut tot, séu îmi succede și mi-am câștigat un nume, prin care viitorul îmi eră asigurat!“

Și a câștigat losul cel mai mare din această loterie.

Dar n'a fost această o loterie, ca tôte loteriile, unde norocul să aibă singurul rol. Nu, căci dacă și-a câștigat renume, l-a și meritat, fiind că a muncit și fiind că inteligența, nu norocul orb a fost aici în joc.

Când se întorse în Lipsca, tipări în editura dlui A. Barth monografia: „Die Sprache der Olympo-Walachen“, pe care o presentă ca tesă de doctorat. Această lucrare nu numai că fu primită, dar ea atrase atențiunea ómenilor de știință asupra tinerului ei autor și nu după mult timp fu ajutat cu bani de „societatea de științe“ din Lipsca (Königlich sächsische Gesellschaft der Wissenschaften zu Leipzig), de academia din Berlin și de guvernul prusian, pentru ca să studieze tot terenul locuit de Români din Balcani. Astfel plecă în 30 aprilie 1889 spre Turcia europeană și stătù acolo până în 9 septembrie 1890.

În aceste 16 luni cercetă tôte locurile din peninsula balcanică, unde presupunea și audiă că locuiesc români și umblând din sat în sat studiă tot terenul. Și n'a fost așa ușoră această călătorie. Adeseori umblă dișe întregi prin munți pe drumuri neumblate, numai cu conducătorul seu, inoptă sub cerul liber și eră vecinic amenințat de a fi atacat de bândile de tâlhari, ce bájbaie prin ținuturile acelea. Un alt pericol și mai mare îl așteptă inse pretutindeni. E știut că o mare parte din Români din Balcani sînt grecisași și aprigi apărători ai panelinismului. De când s'a inițiat din România mișcarea de a propagá idei românisátore între Armâni, s'au născut între aceștia doue partide: partida română și grecescă, cari sînt în continuă luptă una cu alta, ajungënd acest antagonism câteodată până la vërsări de sânge. La sosirea dlui dr. Weigand ambele partide cercară să-l câștige pentru sine. În curënd se respândi zvonul, că simpatiseză cu Români. În partida grecescă se făuriră comploturi, cari atentau chiar la viața lui. De multe ori scăpă de ele numai ca prin urechia acului. Voi citá numai un cas. La tērgul cel mare din Lipsca veni acum doi ani un Grec cunoscut cu dl dr. Weigand încă de pe acel timp. Acesta îi istorisi, cum cu ocaziunea trecerii cu barca a unui lac, Grecii

cari erau cu dl Weigand hotărîră ca în mijlocul lacului să-l arunce de la spate în apă dimpreună cu conducătorul seu. Norocul vrú inse ca dl Weigand să se pună chiar în capetul luntri, așa că nu avú nimeni curaj să-l atace din față, mai ales că purtá cu sine și un revolver. Grecii făcură intrigi pe la Pórtă, denunțându-l de spion, și astfel pururi eră cu pandurii turcești la spate.

În sfērșit după ce petrecú 16 luni în Balcani, nelăsând locșor locuit de Români necercetat, se întorse în Germania cu un bogat material, a cărui publicare e socotită pe 5 volume, dintre cari 2 s'au publicat deja (veđi mai jos.)

Iu vara anului 1890 făcú o călătorie la Români din Istria, pe al căror dialect încă îl studiă cu profunditate. De aici plecă în Italia, iar în tóamna aceluiaș an merse pentru a 3-a óră în Franța și stătù în Paris până în primăvara anului 1891.

În tóamna aceluiaș an se abilită ca docent pentru limbile romanice la universitatea din Lipsca.

La Paști 1893 deschise tot aici, ajutat de guvernul românesc, un seminar, care are de scop a propagá între străini studiul limbei române.

Dl dr. Gustav Weigand și-a pus de țintă a activității sale studiul limbei românești. Cunóșcerea tuturor limbilor romanice și a limbilor cari au avut inriurire asupra celei românești (grecescă, slavice, maghiară și albaneză), munca sa neîntreruptă și plină de succes, și inteligența sa ageră îi asigură cel mai strălucit succes pe terenul apucat.

Prima sa problemă este: cunóșcerea dialectelor românești, singurul izvor, din care se pôte scóte cunóșcința temeinică a unei limbi.

Spre acest scop el întreprinde în fiecare vară o călătorie în ținuturile locuite de Români, studiând dialectele acelor ținuturi. Până acum muncii lui avem să-i mulțămim, că cunóșcem perfect dialectele balcanice, a celui istriian, a celui bânățean și după publicarea rezultatelor obținute în călătorie sa din urmă și a celui bihorean, crișan și a unei părți din cel transilvănean.

Abstrágënd de la micii articoli, publicați prin diferite reviste filologice, opurile dlui dr. Weigand sînt:

1. „Nouvelles recherches sur le Roumain de l'Istrie“. Romania vol. XXI p. 240 sq. Un studiu scris în limba franceză despre dialectul istriian, în care se ocupă mai ales cu morfologia limbei și publică niște prețioșe tecste.

2. „Die Sprache der Olympo-Walachen“ Leipzig, I. A. Barth 1888. O monografie completă despre limba Românilor de pe Olimp, însoțită de notițe etnografice.

3. „Vlacho-Meglen“. Leipzig J. A. Barth 1892. O lucrare etnografico-filologică, în care reușește să arate cu documente zdrobitore, că portul, obiceiurile și tipul Românilor numiți Megleniți sînt cu totul diferite de ale celorlalți Români. Deosebirile sînt mai mari în limbă, așa că graiul Megleniților trebuie socotit de un dialect deosebit, pe lângă cele 3 existente în limba română. Lucrarea e împărțită în 3 părți: Partea I tracteză despre ținutul și despre ónenii numiți Megleniți; partea II despre limba lor, din punct de vedere al fonologiei, morfologiei și a tesaurului lexică și în fine partea III conține tecste meglinite.

4. „Die Aromunen“ I Teil. Leipzig. J. A. Barth 1895.

5. „Die Aromunen“ II Teil. Leipzig. J. A. Barth 1894.

Doue volume mari de câte 350—380 pag. făcënd

parte din marea operă etnografico-filologică, ilustrată, socotită pe 5 volume, dintre cari tractează:

- Vol. I Țera și locuitorii,
- Vol. II Literatura populară a Armânilor.
- III Dicționar etimologic.
- IV Gramatica dialectului armânesc.
- V Studii.

„Die Aromunen“ e singurul studiu aprofundit care se ocupă de Românii din peninsula balcanică, atât din punct de vedere etnografic, folkloristic, cât mai ales limbistic. Tot ceea ce se scrie acolo, e vădit cu ochii și audiat cu urechile, iar nu lucruri născocite și fantastice dictate de preocupățiuni, ca în cartea dlui Nenițescu: „Românii din Turcia Europeană“, în care dl Weigand s'a atacat atât de grav și pe nedrept. La astfel de bîrfeli, dl dr. Weigand răspunde: „Scrierea mea e recunoscută de știință, datele mele corespund întocmai cu a altor etnografi din Balcani, pe a căror serieri știința încă le-a recunoscut de bune. Ce-mi pasă mie dacă nepricepătorii bîrfesc?“

6—8. I Jahresbericht des rumän. Seminars zu Leipzig. J. A. Barth 1894.

II Jahresbericht des rumän. Seminars zu Leipzig. J. A. Barth 1895.

III Jahresbericht des rumän. Seminars zu Leipzig. J. A. Barth 1896.

Anuare ale seminarului românesc din Lipsca. Ele cuprind prețioase studii despre limba română, lucrute de dl dr. Weigand și de elevii lui. Aceste anuare devin din an în an mai voluminoase, activitatea seminarului crește din ce în ce. Lucrările publicate aici contribuie foarte mult la cunoșcerea limbei române. Tote sunt lucrute cu grije și înainte de publicare trec prin stricta cenzurare a dlui dr. Weigand, care nu lasă să se strecore în aceste anuare lucrări fără de valoare.

Tote aceste opere fac ca cu drept cuvânt să se spună că dl dr. G. Weigand este acela care cu timpul va ajunge a fi contribuit mai mult, decât ori cine la filologia română, afirmațiune, care după părerea mea deja de acum s'ar pute susține.

SEX TIL.

Cugetări.

Amorul care are trebuință ca să i se dea ceva pentru a-ș aduce aminte ca să iubească, e un amor copilăresc.

*

Supărările femeilor sînt ca furtunile de vară, pe cât de scurte, pe atât de violente.

*

Ținta unui lingușitor e de a plăcă; aceea a prietenului de a fi folositor.

*

Tote relele societății provin din aceea că femeile sînt iubite prea mult s'eu prea puțin.

*

Cel care are mai multă inimă, cunoșce mai multă durere.

*

Frumusețea e arma cea mai bună a dracului

*

Nimic nu primeșce omul mai în silă decât sfa-turile.

T ó m n ă.

Sosit-ai tómnă tristă cu-a ta melancolie,
Vêrsând în al meu suflet isvor de poesie
Ș-un cântec mai amar.

Pe haina ta de jale cad frunțe 'ngălbenite,
Când cerul teu se 'mbracă cu neguri nesfêrșite
Și fără de hotar.

La gémul ros de vremuri o frunză se opreșce,
Ea tremură în viscol și jalnic povesteșce
Sfêrșitu-i mișcător;

În zarea depărtată trec paseri călătore,
La sóre-apus o rață de mari speranțe móre
Pe fruntea unui nor.

Miresmele din câmpuri, cântările din vale
Și tulnicul din munte s'abat pe-a morții cale,
Sfêrșirea prevestind;

Iar visurile nóstre de sbucium ostenite,
Adorm sub gânduri grele și sub simțiri cernite,
Mărirea umilind.

Pe urma lor se stinge lumina, ce odată
Luă vederii nóstre vieța sbuciumată

Cu anii inristați.
Remași în prada urii, — ce viscol și furtună
De-asupra-ne o mare de resbunări adună,
Oftăm nemângăiați.

Dar fie! Spune-o lege, că iar o să resară
Cu flori mirositoare o d'albă primăvară,
Speranțe re'nviind.

În sufletele nóstre saltă-va fericirea,
Mai sfântă și curată renașce-va iubirea
În lume stăpânind.

T. H. Pop.

- Anico, adu-mi repede peria de dinți.
- Unde e pusă, coniață?
- Pe lavoar.
- Dar dinții tot acolo sînt?

Indiferență englezescă.

Chelnerul bate la ușa unui pasager, strigând:

- Sculați-ve de grabă! Foc la nr. 5!
- Adevărat? . . . Dar ce număr are camera mea?
- Doispredece.
- Bine, bine. Când focul o ajunge la nr. 11 să vii să me scoli.

— A! doctore, nu voi scăpa cu viață!

— Trebuie să scăpați. Statisticile medicale spun că la o sută din aceste casuri, un bolnav scapă; și cum am avut până acum 99 de casuri cu rezultate fatale, dvóstre fiind al o sutălea, trebuie să scăpați. Statistica, asta nu minte nici-odată! . . .

Pentru țeră.

Apoi mâne s'eră o să vin iarăș, mamă, de nu voi fi in slujbă.

— Să vii ori și cum, că d'oră nu te-i duce așa in străini. Bêtrâna remase pe gânduri. Când focu s'a sfârșit odată cu slujba aceea? Sânt acuș trei ani și ficiorul popii de când a scăpat din cătănie, măcar că de-odată s'a dus cu Mitru. Bagsamă omul sărac in tot locul remâne la urmă. Apoi batâr de nu i l-ar duce in țeri străine, și totuș ca poimâne va trebui să m'ergă.

Bêtrâna suspină, n'um'era in gând s'ep'tem'ênile până la Sânta-Marie, — atunci o să-i vie Mitru — apoi se gândi de ceva merinde, să-i facă ceva bietului, căci șciu că in cur'end nu va gustă bucate gă-tite din mânil m'ă-sii.

A doua ți il așteptă până târđiu cu merindea pe m'esă, dar Mitru nu se arată. Atunci trebuia să m'ergă ea la el. Adev'erat că nu mai fusese până atunci in casarmă, dar nu-ș putea l'asă ficiorul in străini fără să-l s'ărute și să-i spună niște cumvinte dulci, așa cum numai mamele șciu să spună . . .

Se inserase binișor, pe cer se grămădiau nori negri, cari păreau și mai negri in umbrele serii. Aerul eră năbușitor și prevestitor de pl'oi'e. Bêtrâna se obosise, o dureau picior'ele la inchi'eturi, dar mergea intr'una. „O're ce va fi făc'end Mitru?“

La marginea hotarului scăp'ără de abia o lumină de fulger, bêtrâna își făc'u cruce, și grăbi pasul.

Pe o laiță inaintea casarmei ședea vr'o trei ficiori povestind, ea voi să intre. Un soldat cu pușca in spate o opri, bolborosindu-i ceva, ce bêtrâna nu înțelega. Bêtrâna inghetă de spaimă și de rușine.

— Pe Mitru îl cauți, bunică? întrebă un ficior de la p'ortă.

— Pe Mitru da, i-am adus ceva merinde.

— Apoi el nu e aici. Până la mieđul nopții e in slujbă la magazin, șcii cum apuci in stânga de pe drumul de țeră.

Bêtrâna mulțămi și plecă.

Magazinul eră departe de oraș, eră tot mai intu-

neric, ca și când v'entul ce suflă ar fi stins și lumina pușinelor stele ce se iviră printre grămeđile norilor.

Mitru se plimbă cu pușca in spate pe dinaintea magazinului. Eră cald și intuneric, fulgerul lumină de abia șesul din giur, ca o vale de flacări verđii. Dede pușca de pe um'er și se răđimă in ea. S'ermană m'ă-sa cât de urit i va fi fără el, va plânge de sigur că n'a putut să-l vedă . . . Și cum a slăbit s'ermana de o vreme. Cine o va ajut'ă-o acum? Dar se gândi iarăș

că Dumneđu e bun și cu cei săraci, și apoi vecinii sânt omeni cu inimă bună, Simina . . . Mitru surise la amintirea acestui nume. Ce bună și cât de drăguță eră fata aceea! Și cum venia in t'ote ți'ele să-i ajute m'ă-sii, măcar că eră mai de n'ém, și eră străină, dar o avea dragă pe bêtrâna, căci ea s'ermana nu-ș cunoscuse mama. Sburdalnică și nepăsălore ca fetele, când vorbiă cu el, avea in se o inimă așa de bună și de mil'osă, ca un copil. Dar ea nu vrea să se arete. Mai duminică la horă a descusut-o din doue vorbe. „Tu Simino, eu m'oi duce departe peste o s'ep'tem'ână, nu ți-a p'ără reu?“

— Și de ce să-mi pară, rogu-te?

— Da de mi-or remâne pe-acolo ósele? Nu voi avé pe nimeni să me plângă, ori să-mi pună cruce la eăp'et'ei. O să mor ca un căne.

— Mitrule! de ce vorbești așa? Și ea cercă să suridă, dar ochii-i străluciau in lacrimi, apoi când cug'etă că nu o vede, duse repede la ochi

MICUȚUL FRÂNZEȘCE. (După tabloul lui S. L. Blume.)

măneca cămeșii. Dar Mitru o vedea.

Apoi ce? D'oră cu o m'orte totuș și el e dator și nu i-ar p'ără reu să-l apuce in invălmășala unei in-căerări, de cari va avé parte acuș. Șciu că scump i vor plăti vieța dușmanii . . . El prinse pușca de țevă și o inv'ertă giur de sine, i se părea că vede dușmanii rostogolindu-se grămădă cu capetele crepate și pline de sânger . . . va căd' și el alătura și peste trupurile lor vor trece la isbândă ceialaltii . . . Totuș e frumos să m'oră așa, s'ermana m'ă-sa i se va sfăși sufletul de durere, și Simina, fata aceea drăguță și neast'emp'erată

— va plânge și ea. Vor plânge fetele din sat, îl vor jelii ficiorii și doinile și codrul — dragul codru — va jelii și el. Iar el va dormi liniștit somnul celor ce și-au plinit datoria, și au remas credincioși jurământului... Și țera-mamă pentru care și-a dat sângele, îl va legăna ca pe un copil iubit, și va veghia la căpêteiul lui...

Dar avére-ar curagiul să impușce dacă inaintea lui ar sta mă-sa, séu Simina?! El esită un moment, da, ar impușcă, numai cât ar întorče țeva pușcii cătră pieptul lui...

Un fulger îl făcú să tresară din gândirile lui, începea să plóie. La lumina unui alt fulger observă o figură omenescă ce părăsise drumul țerii și se apropiá de magazin, așteptá câteva momente apoi strigá tare: „Cine ești?“ cu vocea alterată de spaimă.

Nici un respuns. Urmá un nou fulger și lui Mitru i se părú că vede o figură in o manta lungă, ca și când ar fi in rochii, pe care spaima i-o arátá și mai grozavă.

— Stai pe loc, că impușc! strigá a doua órá. Figura din intuneric erá așá de aprópe, că-i auđiá pașii. Cercá dacă e plină pușca, de și o șciea plină, mâna-i tremurá și sudori reci i se aședară pe frunte. Sfărâitul regulat și monoton al soșilor cari durmíau, i făcea reu.

Mitru strigá pentru a treia órá, ridicând pușca la ochi. I se părú ca și când i-ar strigá cineva numele, și figura din intuneric se năpusti spre el. O detunătură resună in aer, care se repeși de-alungul văilor, figura din intuneric se prăvăli gemând. Buimăciți de somn și de spaimă alergară ceialalți ostași cu lumina

aprinsă. O femeie in mână cu o legătură ce o ținea strins, se sbătea in sângele propriu.

Mitru duse mâna la frunte, i se părú că lumea se confundă cu el și se intunecă; erá mă-sa!

SIMIN.

PUNTE DEASUPRA TICINULUI.

Proverbe.

Urciorul nu merge de multe ori la apă, căci ori se sparge, ori se crapă.

(Românesc.)

*

La omul sărac nici boii nu trag.

(Românesc.)

*

Cine ține pâinea in sinul altuia, de multe ori rabdă de fóme.

(German.)

*

Nu e dat la tótá lumea să se ducă la Corint.

(Grecesc.)

*

Omul sfințeșce locul, iar nu locul pe om.

(Românesc.)

*

Mai bine sărac și curat.

(Românesc.)

*

Sărutá mâna pe care nu o poți lovi.

(Persan.)

*

Gardul cu propetele nu cade ușor.

(Românesc.)

*

Răbdarea este cheia tuturor porților și leacul in contra tuturor rețelor.

(Persan.)

*

Nevoia sfărîmá lanțul legii.

(Latin.)

*

Pentru cine cultivă urzici, grăul e buruianá.

*

E reu cu reu, dar e mai reu fără reu.

*

Osul gol nici câinii nu-l rod.

(Românesc.)

*

Cucul până nu vede mugur, nu cântá.

(German.)

V i s u r i.

Ah! câte visuri dulci s'aseđă
Pe mîntea-mi vecînic saşîosă;
Stele ce cad cînd luminexă
Atâtea nopţi întunecose.

Ca basme vechi mereu se 'nşiră
Şi se repet pe rînd acele
Icône dulci ce străluciră
Neliniştei vieţii mele.

Sînt taine vecînic nepetrunse,
Dar numai sufletu-mi le şcie,
Căci sînt ş-or remănē ascunse
Intr'a iubirilor pustie.

Şi câte doruri nu cuprinde
Şi câte focuri nu nutreşce
Un vis frumos ce se aprinde
In mîntea celui ce iubeşce!

Ah! par că vîd cum stai iubită
Şi fruntea 'ncet pe braţ ţi-o culci,
Lasădu-ţi mîntea aiurită
In visuri negrăit de dulci.

Nu mai ximbeşci ca altă-dată,
Nu mai glumeşci, ci seriōsă
Veđi in oglînd-un chip de fată
Ce este-atîta de frumoşă.

Şi te apropîi cu sfielă
Şi te priveşci cu dor nespūs;
Veđi dōr oglînda te inşelă
Sēu mîntea ta e mai pe sus?

Căci faţa-i roşie ca focul
Şi buxa arsă de iubire
Şi nicăiri nu-ţi afli locul,
Căci ţi-ai eşit cu tot din fire.

Ah! visuri pline de iubire,
Luciţi ca stelele pe ceriuri
Şi dintr'a vōstră strălucire
Resar atâtea dulci misteriiuri.

Remprospētând vieţi perdute
Şi chipuri vecînic neuitate,
Din vremi apuse şi trecute
In tainică singurătate.

1896.

NOR.

O inimă nu pōte să cuprindă nici odată doue
sentimente, fie ele deosebite, fie de acelaş fel; inima
care se imparte, nu e capabilă de iubire.

*

Sentimentul este o călăuză periculōsă, dacă nu e
insoţit de raţiune.

*

E mult mai frumos a deveni celebru prin fap-
tele tale, decăt să primeşci celebritatea de la stră-
moşii tei.

Solia împēratului Teodosie al II-le
la Attila.

E) *Solii romani trec riurile Drecon, Tigas și Tiphisas și ajung la atare lac, unde sufēr de un viscol mare.*

§ XI. „De aci, prin un șes deschis am făcut drum ușor și neted și am dat de multe riuri navigabile. Din acele, după Ister (Dunăre) mai mari sînt: *Drecon*, numit și *Tigas* și *Tiphisas*. Cele mai mari le-am trecut cu luntrișore, făcute dintr'un lemn, ce le au pentru usul de totă ziua; celelalte riuri le-am trecut cu luntrițe aduse din apropiare, și ce barbarii le pun pe cară și le pōrtă la locuri cu ape stătătore (mocirle). Iară din sate ni se grămădiau cele de mîncat; in loc de frumēt (bucate) *ceneru*, in loc de vin, mied, căci așă le numiau *locuitorii* locului. Cari ne urmau, ca să ne servescă, aduceau cencru, ne intindiau hētură de orz, pe care barbarii o numiau: *Kam*. Făcēnd cale lungă, ziua, cînd se intorcea spre nopte, *ni-am intins șătrile lângă atare lac*, cătră care (căci apa lui eră bună de hēt) se intindeau satele mari de aproape. Vēnt grōznic și vifor, deodată venit, cu tunet și fulgere dese și cu plōie mare, ne-a imprășciat șatra, și tōte utensiile nōstre ni le-a invētit in lacul de aproape. Și am plecat, ca acele ce ne lipsiau, cu strīgăt, să le căutăm. La strēpētul acesta, *Scythii (Hunnii)* eșind afară, au ars trestie, ce folosiau pentru foc și aprinđēnd lumina (focul) ne-au intrebat: „Că ce am vre? cari facem larmă atāt de mare! Barbarii — cari ne urmau — respunseră, că noi, vătēmați de tempestate, ne-am neliniștit“.

Esplicări.

1. Priscus spune, că drumul l-a făcut prin un șes deschis, și apoi a ajuns la acele trei riuri. Acel șes deschis se începe pe la Debliblat și șesul acel deschis și astăđi e o pustă de năsip sburător (szálló homok) și intinđēndu-se spre nord, spre stînga la Alibunar se rădică dealuri, dar spre drēpta se continuă cătră Moravița. Tocmai pe aci a fost și calea lui Traian in prima expedițiune asupra Dacilor, și aci, in direcțiunea Cuvin Alibunar a fost valla romana (șanțurile romane). Despre aceste Priscus nu amintēșce, de bună samă nu le-a vēđut, pentru că drumul lui a fost spre drēpta de aceste șanțuri, și nu spre Alibunar.

2. Mai nainte de a spune, că riurile inșirate de Priscus, astăđi cari sînt și cum se numesc, să vedem teritorul Banatului, și riurile mai de frunte din el, căci așă vom putē pricepe pe Priscus și tema intrēgă. Teritorul Banatului formēză o formă asemene unui cvadrat. Linia de la nord e *Mureșul*, care la Segedin intră in Tisa. Linia de la apus e *Tisa*, care la Sankament intră in Dunăre; linia de la amēđ e *Duuărea*, iar cea de la *resărit* e *Cerna*, și inchipuindu-ne linia lungită spre Mureș. Stānd noi acuma pe țermul bănățan al Dunării, cam pe la locul unde Morava intră in Dunăre și cercetānd cursul riurilor Banatului, de drēpta nōstră, pe la Palanca curge *Cărașul* și mai in sus de Bazias curge *Nera* in Dunăre. — Acuma urmēză *Timișul*, carele izvoreșce in comitatul Caras-Severin și din direcțiunea de cătră Caransebeș, trece prin mijlocul Banatului făcēnd un semicerc mare și după un curs de 450 de chm. la Panciova curge in Dunăre. *Timișul* de la *Tomașovaț* in jos e acomodat pentru năi, iară

in sus pentru plute. Timișul are doue riuri laterale; cel din sus e *Pogăniș*, cel din jos e *Berzava*, care după o cale de 150 chm. de-asupra de Tomașovaț intră în Timiș. Riul cel mai de la nord în Banat e *Bega*; izvoarește în comitatul Caraș în linia de cătră Făget, și trecând prin comitatele Timiș și Torontal, la Titel intră în Tisa. — Priscus stând la Dunăre, pe la Morava, mai la apus și departe de Caraș și Nera, aceste nu le-a putut trece, nici le-a trecut, de și Carașul s'a adus în combinațiune; și astfel pentru temă mi-au ramas Berzova, Pogăniș (pe la aceste a trecut Traian) Timiș și Bega.

3. Să cercetăm identitatea riurilor *Drecon*, *Tigas* și *Tiphisas*. Toți scrutatorii sânt de o părere, că aceste trei riuri sânt de pe teritoriul Banatului, dar părerile despre identitatea lor, cu riurile de astăzi, divergă. Eu așa cred că Priscus riurile nu le-a înșirat bine, și ar trebui să urmeze: *Drecon*, *Tiphisas* și *Tigas*. Le vom cerceta în acest șir.

4. *Drecon* iară în § XXIV e *Drencon*. Mergând pe calea arătată sub 1, drept spre nord, mai întâi ajungem la riul *Berzava*. Istoricul maghiar Francisc Salamon dice, că *Drecon* e Carașul, *Tigas* e *Berzava*, *Tiphisas* e Timișul; dar îndată ce sub 2, am arătat, că a fost cu neputință ca Priscus să trecă peste Caraș, combinarea e smintită. E lucru evident, că calea lui Priscus a fost peste *Berzava*, *Timiș* și *Bega*, și pentru acesta, *Drecon* s'eu *Drencon* nu a putut fi decât *Berzava*. Mathias Bel face nota, că Iordanes riul *Drecon* îl numește: *Dricca*. On din *Drecon* și *Drenc-on* e adaus grecesc; numele riului e dară *Drec*, *Drenc*, și verisimil a putut avé forma: *Dreca*, *Drenca*. Forma *Dreca* se mai află în: *Dreca-non* promontoriu și riu pe insula Kos. *Dreca* se derivă din dre (originea dur) apă, riu, și ec (ac, ic) mică, cum p. e. se află *Dre-bach* în Saxonia, unde bach, ce însemnă përiu, e adaus german, cătră Dre, apă, riu; acesta însemnă și *Drac*, riu în Franca. D trecând în t, avem forma *Tric-ca* (ași *Tricala*) or. în Thessalia la riurelul *Lethaeus*, unde ca din *Tric-ca* însemnă loc. — Încât la Priscus se află și *Drenc*, ne aduce aminte de *Drencova*, un sat pe țăr-mul Dunării și e stațiune de vapóre, cu mult mai în jos decât *Baziaș*. Pöte că și pe acol este vr'un përiu cam cu asemenea nume. *Drenc* e asemenea formă vechiă, astfel în Italia se află *Drenchia* și în Prusia *Drengfurt*, asemenea la apă. *Dren* e cât *Drin* fluviu în Albania. *Drina* curge în Sava; în ediminutiv, în loc de ec, iară e din capët. cât ca, loc.

5. *Tiphisas* la Priscus, e riul Timiș. Acesta în anticitate, pe timpul Romanilor s'a chemat *Tibiscus*. După Herodot († 408) a fost un riu *Tibisis* și acesta din Thracia, (mai târziu Mesia) a curs în Dunăre. Forma mai vechie e: *Tib(iscus)* *Tib(isis)*, dar b trecând în f (=ph) și în m, s'a format *Tiphis* (*Tifis*) și *Timiș*; as i *Tipis-as* și *is* în *Tibis-is*, e adaus grecesc și superflu. — Numele *Tibiscus* purcede din *Tim* pădure și uisge apă, riu; iară forma *Tib*, *Tif* din *tim* pădure și *ais*, apă, riu. Cu rădëcina *tim*, pădure sânt și riurile *Tim-av-os* în Grecia (av din *abh*, apă, os superflu): *Timoc* riu în Serbia (oc din *oiche* apă, riu); *Tamesis* la Latini, *Taemes* la Celti, *Themse* la Angli, riu în Anglia, din *tam*, *tim* pădure și *ais*, apă, riu; iară *is* din capët e superflu. — Astfel *Tiphis-as* e *Timișul*.

6. *Tigas* e riul *Bega*. Numele *Bega* după limba celtică, se derivă din *beag*, mic și a s'eu *aha*, apă, riu; dar tot acesta formă o dă derivarea și din *bi*, mic și

ach (ech, eg) apă, riu. În numele *Tigas*, s e adaus de *Priscus*, iară *Tiga* purcede din *ti* (=di, si) mic și *ach* (ech, eg) apă, riu. Formă asemenea e p. e. *Tiege* o scurătură din riul *Werder* lângă *Maricnburg* în Prusia, iară satele ce zac lângă *Tiege* se numesc *Tiegenhof*, *Tiegenorth* etc. unde en însemnă loc. *Tigy* sat în Franca, *Diki* sat în Șvițera la riul *Saane*, iară *y*, i însemnă loc. *Tiglieto* sat în Italia la riul *Montasia*. Dar *Tig* însemnă și dël și atunci numele se derivă din *dac* (tag=tig) dël; iară *a*, *aha* însemnă apă, și atunci *Tig-a* are înțeles de apă, riu, de dël. *Tigas* se numește și un flu al lui *Hercules*.

7. Tecstul din opul lui Priscus, de Iornandes e schimosit în modul următor: Ad quem in legationem remissus a Theodosio iuniore Priscus, tali voce inter alia refert. Ingentia siquidem flumina. id est Tysiam, Tibisiamque et Driccam transeuntes... (Cap. XXXIV.) În traducere: La care (la Attila) Priscus retrimis de Teodosie cel tiner în solie, într'altel cu astfel de voce (vorbă) referă: De öre-ce de tot mari riuri, adecă: *Tysia*, *Tibisia* și *Dricca* trecând...

Schimosirea tecstului din Priscus stă din aceste: a) La Priscus nu se află *Tysia* s'eu *Tisa*. b) La Iornandes lipsește *Tigas*. c) La Iornandes e *Dricca* în loc de *Drecon*, se întörce ordinea, căci la Priscus e: *Drecon*, *Tigas* și *Tiphisas*. d) Nu Teodosie a trimis pe Priscus, ci Maximin l-a luat cu sine. e) Priscus nu spune că cele trei riuri au fost ingentes, förte mari, grozave de mari.

Iordanes vorbește citând pe Priscus. În acest cas a fost îndatorat ca tecstul să-l scrie din cuvënt în cuvënt. Combinări asupra tecstului, apoi e iertat a face cum vrei.

Și e mare deosebire în tecsturi! După Iornandes solia, cam de pe la Nis va fi sburat cumva din colo de *Tisa*, ca apoi să trecă *Tisa*, *Timișul* și *Berzava*!

8. Să așăm pe B. P. Hașdëu despre Iornandes și cele trei riuri (la pag. 38 *Români Bănățeni*.) Un secul mai târziu deja Iornandes veduse(!) în tecstul lui Priscus trei riuri „*Tysiam*, *Tibisiamque* et *Driccam*: resturnând numai ordinea numelor riurilor, cu alte cuvinte ambasada (solia) bizantină a trecut succesiv prin riurile *Tisa*, *Bega* și *Timiș*, înainte de a sosi la reședința lui Attila. Itinerariul (drumarul) *Priscus a pășit dară de asta dată de la apas spre resărit* (!)

Öre cu ce rațiune se pöte, ca H. atunci, când recunöște. că Iornandes a resturnat ordinea numelor riurilor, aceste ordine resturnată să și-o facă de fundamentul scrierii sale? Și apoi ce să mai veți? Hașdëu pe mappa sa alăturată, pune că *Tisa* e identică cu *Dricca*, când la Iornandes, *Dricca* e al treilea riu, și nu e identic cu *Tisa*. Astfel H. urmëză și pe al treile scriitor vechiu — pe Hașdëu. Și-a băgat în cap, ca reședința lui Attila a fost pe la *Alibunar*, și pentru acesta a trebuit töte să le incovιά, macar — să se rupă.

9. Solia, după ce a trecut acele trei riuri, a ajuns „ad paludem quandam“ la atare baltă, mocirlă ori lac. În tecstul grec original e *limne*, ce însemnă o apă stătută, întinsă, și la unii scriitori vechi are înțeles de mocirlă, la alții și de lac. *Limne*, latinește s'a tradus cu *palus* (grecește *Πηλος*=*pelos*) din cari forme purcede numele *Pelso* a lacului *Plattensec* s'eu *Balaton*, unde *bal*=*pal* se reafă în romănescul baltă.

Așa dară, acel lac, s'eu acea mocirlă a fost, după ce solia a trecut trei riuri, adecă între *Bega* și *Mureș*, din colo de *Timișóra*, pöte și spre apus. Comitatul *Timișului* (Lex. de Conv. Meyer) peste tot și mai ales

spre apus e teren șes și are multe mocirle și ađi. Asemene și in comitatul Torontalului. Pe timpul lui Priscus de bună samă vor fi fost mocirle foarte mari. Mulțimea de canale ce s'au făcut in Banat, a străcurat partea mai mare de mocirle și totuș și ađi mai multe sate sufer de bóla malaría (aier reu), cauzată prin miasmele de mocirle și de locurile prea umede, așa încât in giurul Timișorei ađi Români cu fața verđi-galbeni, pentru că trăiesc pe locuri prea umedóse séu lângă mocirle.

10. Cencrum (grec. *Κεζροος*) in latineșce e tradus cu milium, in genere: mălaiu mărunt (nemț. Hirse, maghiar. köles, köleskása) și precum Mathias Bel esplică, se piséză și se foloseșce in loc de făină. Din milium, la noi e malaiu, la Italiani miglio. A putut fi malaiu din făina de cucuruz. Priscus nu ne spune, că ce fel de locuitori măncau cencru. Priscus spune că Seythi (Hunni) au locuit pe acolo, căci ei arseră trestie și făcură foc; dar nu spune că locuitorii ceialalți de ce viță au fost? De bună samă Ausonii au fost acei locuitori ai locului, cari au dus malaiu lui Priscus.

DR. AT. M. MARIENESCU.

Datinile poporului român la nuntă.

— Din cercul Beinșului și al Vașcoului. —

(Urmare.)

Cina le dá curechiu umplut (numit bofi), apoi zamă de napi ori crómpe cu carne numită tocană etc. Cina încă ține câte doue ciasuri, așa tótă credințarea in timp de 5—6 ore, ba sânt casuri până in dalbe đori (spunénd drept, acela-i și găzduță — ori ceva chepetenie la sat.)

Când e timpul de plecat, se scólă grăitorul (svornicul) de ăice din partea socrului mare:

— Dragii mei, óstea mea!

Face-ți bine și me ascultați, să ve asculte Dđo, de ce ve-ți rugá — și in ce îți cere (dar nu atunci când veți fi amăriți și-ți ăice calcă-me nevoie, îi ăice unul.)

— Nu atunci, că ce-i reu nu ascultă Dđo, noi trebuie să ne aducem aminte de unde vine binele și blaga (binecuvéntarea.)

— Bine dragii mei, că noi ostenind la casa cuscruului nost, și flind cam departe, am venit peste văi și dealuri, pria strimtóre și rězóre, printre spini și răděcini, abună samă am cam insétat și flământit, dar și cuscruul nost, șciind lucru aista, ne-a cinstit — ne-a omenit cu:

Běutură și măncare.

Mulțamiți-i ori și care,

Bere, palincă și vin,

Cum îi datá la străin,

Cu zamă, curechiu-aluat,

Mulțamim cui ni le-a dat.

Cu duhan și cu sivori (țigări).

Să trăiți voi mirișori —

Hidediși trag la hori,

Jucați, săriți mēi feciori.

Intrerumpénd iar, ăice grăitorul:

— Máncați,
Nu ve certăți,
Beți,
Și nu ve imbětați,
Lingurile pe picior nu băgați,
Căutați,
Nu sberați,
Glumiți,
Nu ve sfădiți,
Rideți,
Nu plângeți,
Jucați,
Cântați,
De sfadă — cértă nu grămuđați,
Care aceste porunci le va calcă,
Mai adăugându-ve una,
— Nevěsta altuia,
Va țucá,
Om fără de trébă,
Se va chemá!

Ne-a fost destulă běutura și măncarea, trébă să remână și de noi ceva ca și de coleră am remas „io și tu“ (vornicii aměndoi), drept ce nici noi nu trebuie să fim mai rei decât colera, ci trebuie să ne aducem aminte de unde vine binele și blaga și să ăicem „Tatăl nostru . . . incepénd grăitul dacă nu-i de față preotul or dascălul . . . Amin“.

După Tatăl nostru svornicul socrului mare incređințéză pe fza incređințată la svornicul socrului mic ăicéndu-i: Cu tine fártate (a doile frate) nu me pot strică — de acea n'a mai gustă din iaga asta, și după ce a běut, îi dá pe fiitóreá mirésă in mână, dându-i de grige că când o va cere de la děnsul să i-o dee 'n mână napoi.

Celalalt svornic dá fata părinților, iar „eștia“ doi prind mână la olaltă ăicénd unul altuia, să ne ajute Dđo să jucăm și 'n nuntă.

Atunci grăitorul socrului mare face semn óstei sale cu mână ori cu capul și toți sânt gata de plecat, strigând in gura mare:

— Să trăiescă stăpanii lor cuscri, — dimpreună cu grăitorii sei — strigá unul din mulțime.

Apoi es din casă toți prinđendu-și mánile unul cu altul — nevestele se sărută, apoi cântând și horind d. e. una cântând cu surata sa ăice:

Horire-aș horile-mi vin,
Da nu pot că sânt străin;
Horire-aș horile-mi plac,
Da nu pot că sânt sărac;
Horile mele nu-s bune,
Că trag tot amărăciune.

Astfel merg până la casa socrului mare, unde îi așteptă iarăș mesă mbelșugată, aici iară jócă și se ve-selesc, de multe ori până diminěta, când se despart cu dorul de-a se intělni 'n pace și sánetoși la nuntă.

(Va urmá.)

VASILE SALA.

SALON.

La Drezda.

Din Berlin și până la Drezda, călătoria nu prea are momente surprinzătoare. O câmpie nesfârșită, prin care orașele, satele, cu multele stabilimente de industrie, cu nenumăratele fabrici, apar și dispar ca tablourile unui caleidoscop feeric. Acceleratul sboră atât de repede, încât totul se contopește într-o panoramă lungurică și sură, din care coșurile fabricilor se ridică 'n sus ca niște monumente ale vieții noue.

Stațiunile de frunte sînt: Zossen, Dobrilugk-Kirchain, Elsterverda, tot atâtea emporii de industrie; pe toate inse le întrec Kötzenbroda, care par că nici nu are alte clădiri decât numai fabrici.

Apropiându-ne de Drezda, terenul se schimbă. De ambele părți ale șesului se ivesc, la depărtări mari, conturile unor ghirlande de deluri, a căror margini se perd în zarea albastră, apoi se ridică din ce în ce mai mult și la stînga apropiându-se tot mai tare, ne surprind cu frumusețea lor.

Vieță, progres, civilizație ne întimpină de pretotindene din costele acestor deluri. Jos coșurile fumegânde ale felurilor stabilimente, mai în sus restaurante și villele frumoase ne atrag privirile. O viuă mișcare în toate părțile, care devine tot mai animată. Zărim însuș orașul Drezda, important și majestos, încadrat de deluri mari și tăiat la mijloc, ca de un brâu argințiu, de un riu frumos.

Numai decât primim convingerea, că ne aflăm într'un oraș antic, care inse a progresat cu timpul și are toate forțele artei moderne; ba în unele privințe, de exemplu galeria de tablouri, în...ce chiar și Berlinul.

Ca poziție, Drezda e superioară atât Berlinului, cât și Lipschei. Situată pe ambele maluri ale Elbei și împrejmuită de o cunună de deluri, cari la malul drept se întind până la oraș și se coboră până 'n Elba, capitala regatului Saxonia are o înfățișare foarte romantică. Și dacă mai adaugăm că delurile din fața orașului sînt toate impresurate de ville frumoase, ne putem închipui panorama pitorască, ce ni se oferă vederii. Orașul din dreapta riului poartă numele Neustadt, de-a stînga Altstadt. Am parcurs amîndouă și am aflat, că cel vechiu reprezintă în deosebi artele, iar cel nou industria modernă. Castelul regal, museele, teatrul de operă, bisericile cele mai mari, monumentele mai impozante, precum și cele mai multe așezăminte de cultură se află în orașul vechiu. Contrar în cel nou am găsit fabrici mai multe, grădine mari, localuri de petrecere, o vieță mai tineră.

Înflorirea Drezdei, care astăzi, dimpreună cu garnisona de vr'o dece mii de soldați, are la 334.000 de locuitori, datază din timpul lui Augustus II cel tare (1694—1733), care a făcut foarte mult pentru mărirea și frumusețea ei. La un avînt mai mare inse s'a urcat numai în secolul trecut, sub Augustus III și mai cu samă în prima jumătate a secolului de acum.

Înteu am vizitat castelul regal; dar fiind că tocmai se repară, n'am putut să vedem decât numai o parte. Exteriorul, prin aranjamentul neregulat al edificiilor, nu impune de loc; interiorul are multe sale

mari și frumoase, iar frontul spre piața teatrului de operă, cu înaltul turn din stînga, cel mai înalt în tot Drezda, are o înfățișare destul de serbătorască. Interiorul, cât am văzut, conține niște frescuri frumoase, cari înfățișază scene din mitologia greacă și figuri alegorice; am văzut și o mulțime de tablouri și portrete familiare. Intre toate inse cele mai prețioase sînt gobelinele mari și multe, ce acoper părății multor salone.

Imediat lângă castelul regal se află edificiile cari cuprind colecțiunile artistice. Grünes Gewölb arată privitorilor o mulțime de obiecte de arta renaissanței și rococo. Muzeul, unul din cele mai renumite opere arhitectonice moderne, conține sculpturi relative la tradițiune, religiune și istorie, atât din lumea vechiă, cât și din cea nouă.

Templul cel mai vestit al artelor în Drezda, este galeria de tablouri. Cu sînelă intrăm aici, știind că acesta colecțiune, întocmai ca Louvre din Paris și Galeria de tablouri din Florența, are o reputație mare în totă lumea cultă. Renumele cel mare se trage din timpul lui Augustus III, care fiind iubitor de artă, a jertfit mult pentru îmbogățirea galeriei cu multe opere de cea mai mare valoare. A și izbutit să represinte pe mulți artiști nemuritori, prin operele lor originale. Avem plăcere să vedem aproape toate școlile care s'au distins în istoria artelor; nu găsim inse toate epocile școlilor. Acesta lipsă inse nu mișorază de loc însemnătatea colosală a galeriei. Amatorii și artiștii vin în toți anii de pretotindeni să admire comorele ei; aceia să-și ducă niște amintiri delicioase, aceștia să-și copieze câte unul din capo-d'operile păstrate aici. În colecțiunea italiană, Madonna sixtiniană de Raffael atrage în deosebi atențiunea. Correggio are aici mai multe opere decât în galeria din Parma. Școla venețiană e reprezentată prin artiștii sei cei mai mari, ca Tizian, Giorgione, Palma Vecchios, Parlo Veronese. Din școla spaniolă admirăm pe Velazquez (portretul unui bătrîn) și pe Murillo (Madonna cu pruncul). Școla franceză ne arată artiștii de frunte din secolul XVII și XVIII. Cea nederlandeză este mai mancă; școla holandeză escelează prin tablourile sale marine. Mai multe sale cuprind școla germană, care inse nu ne înfățișază și arta modernă. Un adevărat peregrinagiu de la artă la artă. Într'aceste timpul svoră și nici nu observăm că de mult a trecut de prânț.

Ori cât de flămâzi am fi, nu putem merge la mesă, căci toate așezămintele de știință și de artă numai până la orele 3—4 stau deschise publicului. Trebuie dar să usăm de timpul ce-l mai avem pân' atuncia și s'alergăm a vedé ce mai este de văzut.

Ne ducem la Albertinum, iarăș un muzeu, care conține o bogată și foarte prețioasă colecțiune de anticități și de sculpturi; în etagiu imitaținni de ipsos.

După mișdăzi eșim la esposiția de industrie a Saxoniei, care se ține tocmai acuma. E duminecă și lume multă, mai cu samă din clasa de jos, umple localurile. Facem o plimbare repede prin toate părțile, ca să ne câștigăm o idee generală. Firește numai decăt ni se impune comparația cu esposiția de la Berlin. Nu trebuie să ne resgândim mult, ca să constatăm că aceea a fost mult superioară acesteia. Cu toate aceste am aușit pe mai mulți saxoni, că esposiția lor e mai frumoasă decăt cea de la Berlin. Patriotismul local vede și judecă lucrurile prin alt ochian.

Sera ne-am dus în teatrul regal de operă. Întocmai ca la Lipsca și la Berlin, ș-aici s'a re-

presentat o operă de Wagner. Ne-a părut bine, căci aveam ocaziune să vedem o reprezentație wagneriană jucată de germani și tocmai în opera din Drezda, care se bucură de un nume bun în lumea musicală. Teatrul, în stil renaissance, s'a deschis la 1879, este dar un edificiu modern. Frontul are formă de semicerc și deasupra decorat cu figura de bronz a lui Dionysos și Ariadne; mai în jos, în o afundătură colosală, pictură ornamentală, cu figuri mitologice; iar la ambele aripi ale intrării statuile lui Goethe și Schiller. Foyerul strălucit mai conține statuile lui Sophocles, Euripides, Shakespeare și Molière. Cel mai frumos e vestibulul de asupra, dimpreună cu foyerul seu, cu columnele de marmoră și cu frescurile admirabile. Interiorul e nu numai frumos, dar și practic, căci este construit astfel încât din ori ce loc veți și auzi bine. Colórea dominantă e verdele deschis, pe care sânt aplicate decorațiunile de colori mai închise. Incap 2000 de persoane. S'a reprezentat „Lohengrin“. Voci, orchestru, costume și decorații la perfecție. O astfel de reprezentație nu uțiți totă viața.

Și ce prevenitori sânt ómenii. Ședeam în rândul al doile. După actul prim, un domn din aceeaș loge, care avea loc în rândul prim, dar pe care nu-l cunoșceam de loc, se scolă și vini la mine oferindu-mi fotelul seu, căci a băgat de samă că sânt străin. În deobște saxonii ne-au părut pretotindenii afabili și simpatici.

A doua și vizitarăm bisericile. Cea mai frumoasă este biserica catolică a curții, în stil renaissance, legată cu castelul regal cu o punte în etagiu. Nu mai puțin impunătoare este biserica luterană, numită Frauenkirche, are formă de basilică, în mijloc cu o cupolă înaltă, împrejmuită de mai multe turnuri mici, înaintea bisericii colosala statuă a lui Luther. Biserica rusescă, cu multele sale turnuri, în stil bizantin; biserica engleză, precum și cea americană atrag asemenea mulți vizitatori. În bisericile luterane, de cumva tocmai preotul ținea predică, criznicul nu ne lăsă să intrăm decât numai pe o ușe laterală, ca nu cumva să conturbăm predicatorul.

Apoi ne duserăm în Academia de arte, un edificiu admirabil de frumos în stil renaissance italian, terminat numai înainte de doi ani, care se imparte în mai multe clădiri separate legate de oaltă. Clădirea principală dă spre Elba. O forțe bogată colecțiune de buste, statue și sculpture. În edificiul vecin se află espoșiția Societății artiștilor saxoni, conținând multe opere de valóre. Și la estrema fațadă se resfață frumoșa Belvedere, privind spre valea Elbei.

Mai mergem să facem o privire, măcar și repede, la museul Johanneum, care mai de mult a fost o galerie de tablouri, iar acuma conține obiecte de știință. În etagiu prim e museul istoric și galeria de industrie; în al doile colecțiunea de porcelan și vase.

În sfârșit obosiți ne rentórcem să ne odihnim după atâte alergări în localul cel mai frumos din Drezda, pe terasa Brühl, care se resfață cochet la mijlocul orașului. Luăm loc pe estrada dinaintea restaurantului Belvedere și ne desfătăm în pitoresca priveliște care se desfășórá înaintea noastră. În giur de noi orașul mare, cu mișcarea sa viuă, ómeni și trăsuri cari trec și alérgă; la vale Elba, tăiată de patru poduri mari, sub cari vapórele încárcate de lume alunecă ușor; sus de-a stânga piața teatrului, în fund cu opera, dinaintea căreia de-o parte o artistică fântână săritóre recoreșce aerul, iar de-a drépta se 'nalță statua regelui Ioan; și mai în stânga se impune palatul regal cu multele sale edificii, cari se termină în biserica curții. Din colo de

apă, orașul nou, Drezda nouă, cu stradele sale proporționate, cu timbrul vieții moderne și sus la depărtare delurile inzestrate cu ville închid orisonul . . .

Sórele apune și rațele sale dau tabloului un colorit auriu. La Belvedere începe un concert. Un vânt lin se porneșce și duce pe aripele sale accentele melodiilor și fumul țigaretii . . .

Ce séră frumoșă! Ne vine cu gren să ne scolăm. Nici nu ne mișcăm până târđiu. Atunci, la lumina bălae a lunei, totul apare într'o înfățișare fantastică; în care negreța orașului cu miile sale de lumini și valurile arginții ale Elbei, forméză o vedere venețiană . . . Am stat încă multă vreme desfătându-ne în acésta priveliște nocturnă și 'n cele din urmă ne-am despărțit ducéându-i dorul pentru totdeauna . . .

IOSIF VULCAN.

A l m a.

Sfârșitul tragic al nefericitei Alma de Dunca-Schiau preocupă încă și acuma điaristica.

Din incidental acesta găsim interesant a reproduce doue poesii ale repositatei, pe care înainte cu 2—3 ani le-a publicat în „Familia“ și care améndoue pare că vérsă o lumină în misteriu vieții sale.

Poesiile sânt acestea:

Călătorului.

Te-ai dus luându-mi totul: iluziuni, credință,
Credința în iubire, în tine, 'n Dumnezeu;
Credința mea în lume, credința 'n énsaș eu.

Când paserile cântă, când simți miros de flóre,
Când unda iar șopteșce, nu cugeți la trecut?
La tot ce mi-ai spus mie? la tot ce am cređut?

Când dormi pe mal de mare, în chip de vis nu vine
Plângénda mea dorință să-ți spună al meu dor?
Să-ți spună că sânt jună și totuș am să mor?

Aflat-ai neajunsa și sfânta mea iubire?
În visuri dulci găsit-ai mai multă fericire?
De nu-mi răpia un suflet, cu doue te iubiam.

Și ce ar fi pământul, de-ar încetá un sóre
Să-i dea a sa lumină, a dragostei suflare?
O masă impietrită, ca trupul amorțit.

Aprinde iar în mine o rađă de simțire,
Redă-mi pierdutul suflet, perduta-mi fericire!
Și iarăș devini-voi ce-am fost când n'ai pornit.

(1893 nr. 48.)

ALMA.

Murinda.

În taină me vor duce pe albul pat de flori
La locul de odihnă; m'or duce până 'n đori.
Și mamei se va spune c'am mers la nunta mea.

Convoiul când va trece, sfios s'or da din cale
Părinții simțitori. Ei vor șopti cu jale:
Cât a fost de frumoșă!... copile, nu iubiți!

Și când vei trece marea, inima-mi rătăcindă,
În negru val schimbată, la capul teu culcat,
Va geme și va plânge: de ce me ai lăsat?

In nopțile-ți de baluri, in nopți de nebunii.
Venî-va-mi umbra albă să 'ntrebe de nu șcii.
Că tu valsezi cu doue, cu mórta și cu vii ?

Nu strigă să-mi alunge umbra de la tine,
Când vei domni, ca rege, p'al teu măreț popor,
Zădarnic ar fi tóte... fantasmеle nu mor...

(1894 nr. 2.)

ALMA.

Ilustrațiunile.

Micuțul prânseșce. Micuțul a flămândit ș-a început să țipe grozav. Maicuța bună numai decât îi și dă de mâncare. Surióra mai marișóră ține farfuria cu laptele, iar fratele mai mare priveșce uimit acésta scenă.

Punte deasupra Ticinului. Una din căile ferate cele mai importante este linia ce légă Italia cu Germania. Acésta trece prin Elveția și ofere călătorilor cele mai admirabile priveliști. Tuneluri, poduri și regiuni romantice se perendă la tot pasul. Un astfel de punct frumos este și cel înfășosat prin ilustrațiunea din năuntrul foii nóstre. Trenul pe calea ferată St. Gothard tocmai trece deasupra Ticinului la Stalvedro.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Șciri literare și științifice. Carmen Sylva și dna Alma Stettel au publicat in limba engleză un volum intitulat „Legends from River and Mountain“ despre care diarele engleze „The Spectator“ și „Dunder Advertiser“ scriu dări de samă fórte măgulitoare. — *Di Radu D. Rosetti* a scos de sub tipar la București un volum de versuri intitulat „Sincere“. — *Di Woodward*, distinsul profesor de la universitatea Columbia din New-York, a început la 3 decembre o serie de conferințe in sala uiversității de acolo, despre călătoria sa din vara trecută in România și despre literatura și istoria Românilor.

Enciclopedia Română, redactată de dl dr. Cornel Diaconovich și editată de librăria W. Krafft in Sibiu, după cum aflăm, este fórte slab spriginită din partea publicului. Cu durere luăm act de acésta nouă indolență română, căci întreprinderea ar merită un sprigin călduros. Tocmai primim înștiințarea, că fascicolul al doile este sub tipar și se va espedi abonatiilor la începutul lui decembre st. v. Acest fascicol cuprinde numeroșe articole de interes special românesc (Alexandri, Alexandrescu, Alexandru [Domni români.] Anonymus, [cu un facsimile al eronice sale], Alexi etc.) apoi multe ilustrațiuni (biserica Antim, plante, animale, tipuri americane), și o escelentă hartă a Americii, lucrată după starea mai nouă in stabilimentul F. A. Brockhaus din Lipsca. In total acest fascicol cuprinde mult peste 1000 de articole. Prețul de prenumerare este 1 fl. de fascicol și se achită anticipativ, astfel că abonații noi au să trimită la librăria W. Krafft in Sibiu prețul celor 2 fasc. apărute și anticipativ prețul fascicului III, deci in total 3 fl. Abonamente cu preț redus de fl. 8. — pentru 10 fasc, și fl. 15. — pentru 20 fasc. pe lângă achitarea întregă și anticipativă a acéstor sume, se primesc numai până la finea anului curent.

O nouă carte de dl I. Calinderu. Dl Ioan Calinderu, distinsul membru al Academiei Române, a publicat intr'un volum in limba franceză cuvântările sale ținute la deosebite ocașuni, precum deschideri de școli, sfințiri de biserici, inaugurări de spitale și alte așeșăminte de cultură și de igienă, pe moșiile statului, cari stau sub înțelepta ingrigire a dsale. Titlul volumului este: „Patrie, education et travail“ adecă patrie, educațiune și lucru, ceea ce indică și firul ideilor din cuvântări.

Cum iubim. Regretatul poet și novelist Traian Demetrescu a lăsat după sine, între alte lucrări, un roman intitulat: „Cum iubim“, care s'a publicat diile trecute la Craiova, in editura librăriei Ralian și Ignat Samitca. Lucrarea acésta este una din cele mai bune scrieri ale autorului. In ea găsim o mulțime de fapte din vieța reală și care interesază in gradul cel mai mare pe cititori. In deosebi partea primă, din care am reprodus un fragment in nr. trecut, are multe frumuseși. Pecat că spre sfērșit autorul devine adept al școlei lui Zola și astfel după începutul frumos, cade in mocirlă. Prețul 2 lei 50 bani.

O carte maghiară tradusă româneșce. In anul 1895 a apărut la Oradea-mare in limba maghiară o carte de dl Ludovic Lakos, intitulată „Visszaemlékezés Törökországra“ (Reamintiri despre Turcia.) In lucrarea sa, autorul se ocupă și de atitudinea politică a României, pe timpul celor din urmă complicațiuni balcanice și scrie cu multă imparțialitate și iubire de adevăr despre participarea armatei române in resbelul rusoromâno-turcesc. Cartea a fost intimpinată cu recélă de cătră diaristica maghiară, ba un librar din Cluș a innapoiat autorului esemplarele trimise spre vânșare, observând că astfel de idei n'au trecere in societatea maghiară de acolo. Cu atât mai călduros a salutat-opresa română, care a și reprodus câteva capitele in traducere. Lucrarea a atras și luarea aminte a cercurilor din București și diile trecute a apărut acolo tradusă in româneșce întréga parte privitoare la români. Titlul este: „Reamintiri despre Turcia“ (1875, 1876, 1877) scrise de Ludovic Lakos. Traducere. Volumul de 220 pagine are in frunte o ilustrație, care înfășoșează trupele armatei române dând asalt redutei Grivița, la 30 august 1877.

C E N O U ?

Hymen. *Di Romul Popovici*, ales capelan gr. or. in Chișoda, la 26 novembre s'a cununat cu dșóra M. Brândușa in Fabricul Timișorii. — *Di Iosif Popa*, invățator in Fibiș, s'a fidanșat cu dșóra Elena Milosav in Murani.

Șciri personale. *Di Titu Maiorescu*, profesor la universitatea din București, a fost confirmat in postul de rector al aceștii universități pe un period de patru ani. — *Di Ioan cav. de Styrcea*, secretarul legațiunii austriace din Belgrad, a fost transferat in aceeaș calitate la Stuttgart. — *Di George Domășnean*, locotenent in regimentul de infanterie nr. 43, fiul unui sergent grănițer din Orșova, a făcut cu mare succes cursul școlei de resbel in Viena și dintre o sută de oficeri a eșit primul.

Noul episcop al Lugoșului. Șcirea din nr. trecut s'a adevărit. Episcop gr. c. al Lugoșului a fost numit părintele dr. Dimitrie Radu, asesor consistorial de

Blaș și rector al seminarului catolic din București. Acăsta denumire surprinzătoare a fost salutăta cu bucurie de tôte diarele române; prin urmare se pôte dice, că ea a mulțumit opiniunea publică. Noul episcop încă la 25 novembre a făcut profesiunea de credință la nunciatura din Viena. Sâmbăta trecută a venit din Viena la Budapeșta, unde a făcut visite la ministri și cardinalului Vaszary, apoi s'a întors la București ca să-și reguleze afacerile acolo. Preconisarea s'a făcut în consistoriul papal din 3 decembre. Sfințirea va urmă la Blaș, de va fi cu puțință, încă înainte de Crăciun. Noul episcop s'a născut la 1861 în comuna Uifalău, comitatul Alba-Inferiōră, din părinți țereni, cari trăesc și acuma. A studiat școlele normale în Aiud, gimnasiul la Blaș; terminând șese clase, fu trimis la Roma unde făcū studiile filosofice și teologice, obținēnd și diploma de doctor în teologie și filosofie de unde rentorcēndu-se, la început a fost aplicat în cancelăria mitropolitană, apoi a fost trimis la București ca preot la colonia gr. c., unde a funcționat pân' acuma. Ordinariatul catolic din București l-a distins cu titlul de protopop onorar, iar mitropolitul Vancea l-a numit asesor consistorial. Este un bărbat erudit, orator distins și român bun.

Instalarea noului archidiacon din Carăi al părților sătmărene și sălăgene, apărținătoare diecesei gr. c. de Oradea-mare, s'a făcut la 29 novembre, cu pompă mare, luând parte lume multă. Noul archidiacon, Rds. D. dr. Felician Bran, a fost introdus în oficiul seu de Rds. D. canonic George Iuhas, care a rostit o cuvēntare frumoasă. În respunsul seu, tinerul archidiacon a accentuat forte emoționat, că va stăruî din tôte puterile a respunde la așteptarea cu care fiii bisericeii și ai nașionii intimpină numirea sa în acest post cardinal al diecesei oradane.

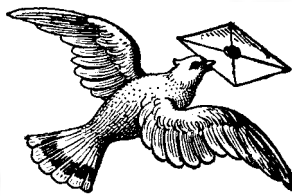
Schimbare ministerială în România. Cabinetul Sturdza ș-a dat dimisiunea; cu formarea noului cabinet a fost însărcinat dl P. S. Aurelian, președintele Camerei deputaților. Noul cabinet s'a compus astfel: Aurelian președinte și domenii, Lascar interne, Șendrea justiție, Porumbar lucrări publice, Marzescu culte și instrucțiune publică, Cantacuzeno fostul ministru de finanțe își păstrează portfoiul, Stoicescu fostul ministru de lucrări publice, la esterne și interimal la resbel.

Petrecerea damelor române din Timișōra a reușit bine. Au luat parte dōmnele Maria Puticiu, Ardelean, Gerdan, Brașovean, Cornea, Cosma, Miculescu, Maniu, Lazar, Rosa (Lipova), Ursulescu, Milenovic (Giroda), Lemény, Pincin (Ciacova), Tóder, Popovici, Ristici, Iovici, Plavoș (Hodoni) și dșorele Valeria Gerdan, Aurora Ardelean, Cornelia Fercu, Matilda Ciortuș, Alesandrina Secoșan, Elisabeta Barbu (Caransebeș), Miculescu, Aurora Coșar, Ana Deciu etc.

Necrolōge. *Iuliana Vasii*, o zelōsă damă română din Abrud, care ș-a lăsat casa în folosul Reuniunii femeilor române de acolo, a încetat din viață la 25 novembre, în etate de 65 ani. — *Petru Grozda*, preot gr. or. român în Șimand, a repausat la 29 novembre, în etate de 48 ani. — *Vasile Viciu*, mare proprietar în comuna Nirașteu de lângă M. Oșorheiu, a murit la 28 novembre, în etate de 68 ani.

Poșta redacțiunii.

Mergēnd încet. Nu se admite. Cealaltă va urmă în curēnd.

Dini și celelalte nu sūnt poesii, ba nici macar prosă bună rimată.

Nicu Nu o putem întrebuiță.

Blaș. Causa care a provocat impacientele și nervōsele reclamațiuni, a fost absența redactorului. Acum credem că le-ai primit.

Nam cređut. Rēnduri rimate, fără nici un conținut poetic

Abonamentul «Familiei» scăđut.

Voind a respunde la o dorință manifestată din mai multe părți și în mai multe rēnduri, începēnd din 1 ianuarie viitor reducem abonamentul »Familiei« pe an în loc de 10 fl. la 8 fl.; pe 1/2 de an, în loc de 5 fl. la 4 fl.: pe 1/4 de an, în loc de 2 fl. 70 cr., la 2 fl. În România pe an, în loc de 25 lei, la 20 lei.

Aducēnd acăsta înlesnire pentru abonare, rugăm p' tōți amicii foii nōstre să binevoiēscă a ne da spriginul intru respândirea întreprinderii nōstre, recomandāndu-o și altora și făcōndu-ne cât mai multe abonamente noue, — ca astfel să fim în stare a manținē și în viitor prețul redus și eventual să-l mai scădem.

Acăsta reducere ne sileșce tot odată să rugăm pe tōți abonanții nōstri să ne respundă prețul regulat și înainte, căci cu abonamente plătite neregulat și ulterior, nu putem susținē fōia.

»Familia« va apăre și în viitor odată pe săptămână, pe câte o colă și jumătate, adecă pe 12 pagine tipărite, ilustrată din ce în ce mai bogat și având peste 40 de colaboratori.

Oradea-mare 5 decembre 1896.

Editura „Familiei“.

Theá

Wassili Perloff si Fiii, Moscova

furnisori ai curțiilor din Rusia și din străinătate. Singurul deposit al escelentelor lor

Soiuri de theá

în ambalagin original rusesc, cu prețuri originale la *Joh. Perl's Sohn in Mosocz*, comitatul Turotz.

Prețuri-curante la cerere gratuit 3-3

Theá